

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ГЕОГРАФІЧНА НАУКА : ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті та 85-річчю з Дня народження
професора О. Г. Топчієва
(м. Одеса, 22 липня 2024 року)

Одеса
ОНУ
2024

УДК 910.1(06)
Г35

Редакційна колегія:

професор, д.ю.н., ректор ОНУ імені І. І. Мечникова **В. Труба**; професор, д.геогр.н., декан геолого-географічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова **В. Яворська**; професор, д.геогр.н., завідувач кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І. І. Мечникова **В. Сич**; доцент, г.геогр.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І. І. Мечникова **З. Приходько**; доцент, г.геогр.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І. І. Мечникова **К. Коломієць**; ст. викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І. І. Мечникова **С. Куделіна**

Відповідальні редактори: В. Сич, К. Коломієць

*Рекомендовано до друку вченою радою геолого-географічного факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
Протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.*

Г35 **Географічна наука: виклики, проблеми та інновації**
[Електронний ресурс]: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті та 85-річчю з Дня народження професора О. Г. Топчієва (м. Одеса, 22 липня 2024 р.) / відп. ред.: проф. В. Сич, доц. К. Коломієць. – Електронні текстові дані (1 файл : 1,8 МБ). – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 146 с.
ISBN 978-966-186-333-9

У збірнику подано матеріали про актуальні науково-практичні питання сучасної географічної науки. Тексти статей подано в авторській редакції, отже автори відповідальні за зміст статей, добір і точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та осіб, які цікавляться сучасним станом, проблемами та інноваціями вітчизняної географічної науки і практики.

УДК 910.1(06)

ISBN 978-966-186-333-9

© Автори статей, 2024
© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
Колектив кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОДЕСЬКА СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА НАУКОВА ШКОЛА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ О. Г. ТОПЧІЄВА	6
Бойко З.В., Горожанкіна Н.А., Должикова А.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕТ-ДЖЕТТІНГУ В УКРАЇНІ	12
Бондаренко О.О. ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ КЛІМАТУ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	16
Буяновська Л.Ю., Яворська В.В. МЕТОДИКА СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ	21
Буяновський А.О., Куспляк І.С., Сичук О.С. ПРОБЛЕМИ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА КАДАСТРУ ЗЕМЕЛЬ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ОДЕЩИНИ	25
Гетьманенко А.О. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПРИРОДНОГО ЧИННИКА У ФОРМУВАННІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ	30
Горб А.С. ДИТЯЧІ СПОРТИВНІ ТАБОРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	35
Домаранський А.О. ЦЕНТРАЛЬНА УКРАЇНА ЯК ІСТОРИКО- ГЕОГРАФІЧНИЙ РЕГІОН: АКТУАЛЬНІСТЬ ВИДІЛЕННЯ, ПРОСТОРОВІ МЕЖІ	40
Задворний С.І. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	47
Кілінська К.Й., Сорока В.Ю. АКОМОДАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	52
Колотуха О.В., Дудник І.М. ОЛЕКСАНДР ТОПЧІЄВ : НАУКОВА СПАДЩИНА – НАУКОВА ШКОЛА.....	57
Куделіна С.Б. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ	63
Кузишин А.В. ТЕРИТОРІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЯК УМОВА ПРОСТОРОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	67
Муркалов О.Б., Стоян О.О. КАРТОГРАФУВАННЯ КОНФЛІКТІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ВЕЛИКОГО АДЖАЛИЦЬКОГО ЛИМАНА	72
Ніколаєва О.І. КОНЦЕПЦІЯ МІЖГАЛУЗЕВОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ	76
Остра В.А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	82

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЯК УМОВА ПРОСТОРОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Специфіка перебігу політичного процесу в Україні обумовлює особливі риси ідентифікаційні суперечності української нації. В значній мірі агентами впливу на суспільно-політичне життя, формування ціннісних орієнтирів та стратегії розвитку суспільства є вибори. Розмаїття факторів, що впливали на становлення української нації – політичні, економічні, культурні, – стали предметом численних світоглядних спекуляцій з боку тих політичних партій та блоків, що прагнули інтенсифікувати конфліктну динаміку суперечностей між різними регіональними групами українського суспільства. Досить часто це були надумані конструкції, які формувалися штучно, з метою «підживлення» ідеї щодо клонування або калькування ідеї запозичення таких поглядів в сусідніх, насамперед східних та північних, по відношенню до України, держав.

Оцінюючи електоральний процес в межах певного простору, ми поєднуємо політичну теорію Х. Арендт [6; 7], науковий дискурс Юхо Луукконен, Мікко Векрот, Теему Кемппайнен, Теему Макконен, Хейккі Сірвіо [13] та емпіричні дані щодо електоральних симпатій населення України, розміщених на офіційному сайті Центральної виборчої комісії України та узагальнених нами [3; 4; 10; 11].

З точки зору Х. Арендт, ідея держави як територіально-політичної спільноти не стосується її націоналістичної функції як однорідної й односпайної єдності людей зі схожим етнокультурним походженням і спільною національною ідентичністю. Водночас вона розвиває ідею, що держава відіграє подвійну роль як формально організований політико-інституційний простір, де можуть відбуватися політичні дії, і як гарант цього інституціоналізованого простору [6]. На відміну від ідеї сучасної національної держави, держава як

територіально-політична спільнота в до-/пост-націоналістичному сенсі не складається лише з тих осіб, які належать до неї за фактом свого народження, а виникає з суспільного буття всіх, хто мешкає в межах такого національного простору [7, с. 299]. Отже, за своєю сутністю держава є виявом територіальної стійкості.

Існування та становлення політичної спільноти передбачає дію, яка для Х. Арендт була найціннішою та найбажанішою з трьох основних видів людської діяльності [6]. Такою дією є рефлексія на електоральні можливості – брати участь у виборчому процесі та віддавати свою прихильність певній політичній силі. В цьому сенсі діяльність, пов'язана з електоральним процесом, є єдиною справді вільною формою людської діяльності, оскільки вона не підкоряється природним життєвим потребам і не диктується зовнішніми цілями та цілями, а натомість є передумовою та самоціллю. Здатність діяти означає, що замість того, щоб просто жити заради підтримки та відтворення, люди можуть робити внесок у звичайний світ – зокрема, брати участь в управлінні державою через делегування своїх повноважень обраним лідерам, таким чином починаючи щось нове та розкриваючи себе як унікальні істоти серед собі подібних [6, с. 177].

Детальне опрацювання поглядів Х. Арендт щодо цього питання зробили Юхо Луукконен, Мікко Векрот, Теему Кемппайнен, Теему Макконен, Хейккі Сірвіо [13]. З точки зору Х. Арендта, політика характеризується чотирма взаємопов'язаними якостями, без яких вона була б неможливою. По-перше, політика можлива лише тоді, коли для неї є публічний простір [6]. Іншими словами, політична дія вимагає «простору видимості», яким можуть бути результати електоральної прихильності. Простори, які мають чіткі межі, не включають лише інституційні політичні структури, такі як вибори, за допомогою яких громадяни можуть втрутитися або змінити хід формальних політичних процедур держави. У той час як фізичні місця та інституціолізовані структури є важливими умовами для політичної дії, простори зовнішнього вигляду також стосуються ширшої ідеї громадськості як спільного соціального

простору, в якому люди стають визнаними та почутими іншими. В певній мірі це відбувається через просування своїх поглядів на виборах.

По-друге, в процесі електоральної активності її учасники контактують в публічному просторі, формуючи конкуруючу спільноту. Цей простір ґрунтується на засадах єдності та протистояння, яка не допускає повної рівності. Як зазначає П. Ліль, рівність у цьому контексті не слід розуміти як однаковість [12]. У розумінні Х. Арендт рівність не є «природним» станом для людей, а є результатом тривалих колективних зусиль, інституціолізованих через закон і політику, які в свою чергу є результатом електоральних процесів [6].

Основні концептуальні і практичні виміри територіальної стійкості ми пов'язуємо з державним організмом, який має можливість розвиватися і видозмінюватися під впливом політичних процесів, серед яких ключову роль відводиться електоральним впливам.

Щоб підкреслити роль ідентичності українського народу та його проєвропейських позицій слід наголосити ще й на його соціальні-політичні розмежуваннях, що є звичним явищем для європейських націй. Дослідники підкреслюють, що в країнах зі стійкою (політичною) національною ідентичністю і усталеною системою демократичного врядування основними є соціально-економічні, а також так звані постматеріалістичні лінії розмежувань. Саме вони є основою для підтримки в ході виборчих процесів найбільш впливових партій і груп інтересів, що змагаються за владу та/або вплив на неї. Натомість у країнах, що розвиваються, молодих демократіях і новоутворених державах значно більшу роль відіграють етнокультурні, ціннісно-культурні (на відміну від ціннісно-ідеологічних) та регіональні поділи, які набувають політичного значення.

Унаслідок розмежувань виникли відносини статусної нерівності між центром і периферією, які особливо відчутні у питаннях мовно-етнічних; між церквою і державою насамперед за вплив на освіту, виховання, культуру; між селом і містом головним чином у зв'язку із розподілом ресурсів і проблемою

еквівалентного обміну; між класом власників засобів виробництва і класом найманих робітників. Ці розмежування трансформують відмінності за наведеними ознаками у політично значимі суспільні протиріччя [11, с. 36]. Кожному з цих розмежувань відповідає ідеологічний маркер, що, в свою чергу, відображається в існуванні певних політичних партій та електоральних уподобань, утворюючи різні його сегменти.

Традиційно територіальну стійкість важко ототожнювати та позиціонувати з процесами, що мають електоральну складову. Електоральні симпатії населення можна узагальнювати як домінуючу просторово-політичну уяву населення певної території. Статусність території (сільська чи міська місцевість, адміністративний центр чи пересічний населений пункт, урбанізована територія чи територія домінування дисперсного населення) формує дискурс щодо її стійкості і саме дослідження значного пласту електоральних результатів може бути маркером територіальної політичної стійкості та ідентичності.

Просторова оцінка пов'язаності з політичною діяльністю чи перебування поза нею не визначаються лише залученістю до партійної політики (або виключенням з неї), рівнем участі в офіційних політичних процесах або участю в щоденній діяльності громадських організаціях та асоціаціях. Натомість суспільно-політична активність має ширше значення, чим просте залучення особи до тих процесів, які формують певну державницьку систему. Можливість діяти політично дає мешканцям держави не лише досвід самовираження, але й відчуття цілеспрямованості як рівноправних членів спільноти та відчуття політичного дійства, яке в контексті представницької демократії можна інтерпретувати як політичну стійкість.

Список використаних джерел: 1. Дністрянський М.С. Територіально-політична незрівноваженість України: іманентна неминучість чи рукотворний наслідок? Вісник Львівського університету. Серія: Географія. 2015. Випуск 49. С. 68–86. 2. Колодій А. Міжрегіональний поділ України і деякі принципи публічного урядування / Будуємо нову Україну: збірник конференції (26-27 листопада 2014 р., м. Київ) / упоряд. Ярошенко Т.О ; Українське Фюльорайтівське коло. Київ. С. 309-327. 3. Кузишин А.В. Територіальна стійкість і електоральні процеси – єдність чи протиставлення? Природа і суспільство: виклики і поступ. Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці, 11–13 жовтня 2024 р.). Чернівці :

Чернівець. нац. ун-т, 2024. С. 150-152. 4. Кузишин А.В., Поплавська І.В. Особливості політичної ідентичності населення України через призму результатів електоральної прихильності. *Фундаментальні ментально-ціннісні відмінності українців і росіян як підґрунтя їх цивілізаційного протистояння* : колективна монографія / за заг. ред. доктора наук з державного управління, професора І.А. Семенець-Орлової, кандидата наук з державного управління В.М. Паращенко та О.О. Паращенко. Одеса : Олді+, 2023. С. 18-38. 5. *Суперечності ідентичностей в Україні та шляхи їх регулювання в контекстах політики громадянської консолідації української нації* / Аналітична доповідь. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 160 с. 6. Arendt H. *The human condition*. 1998. Chicago, IL: The University of Chicago Press. 7. Arendt H. *Totalitarism in synty [The Origins of Totalitarianism]* (M. Kinnunen, Trans.). 2013. Tampere, Finland: Vastapaino. 8. Buyak B., Kuzyshyn A. *Change of the Electoral Sympathies of the Voters in the Western Ukrainian Region According to the Parliamentary Elections Results in 2019. Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska, sectio B – Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia*. 2021. Vol. 76. 145-162. doi: <http://dx.doi.org/10.17951/b.2021.76.0.145-162>. 9. Casaglia A., Coletti R., Lizotte C., Agnew J., Mamadouh V., Minca C., 2020, *Interventions on European nationalist populism and bordering in time of emergencies. Political Geography. Volume 82*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102238>. 10. Kuzyshyn A. *Departure from the traditional electoral population sympathies of Western Ukraine region: spatial analysis of the elections to the Verhovna Rada. Geografické informácie. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre*манентм. 2020. Ročník 24, Číslo 2. S. 263-278. 11. Kuzyshyn A., Poplavska I. *Peculiarities of Ukraine's population's political identity through the prism of results of electoral preferences. Journal of Geography, Politics and Society*. 2022, 12(S1), 34–43. 12. Lilja P. *Defending a common world: Hannah Arendt on the state, the nation and political education. Studies in Philosophy and Education*, 2018. 37, 537–552. Available from: <https://doi.org/10.1007/s11217-018-9618-3>. 13. Luukkonen, J., Weckroth, M., Kemppainen, T., Makkonen, T. & Sirviö, H. *Urbanisation and the shifting conditions of the state as a territorial-political community: A study of the geographies of political efficacy. Transactions of the Institute of British Geographers*, 2022, 47, 409–425. <https://doi.org/10.1111/tran.12503>